

Studia indologiczne na Uniwersytecie Jagiellońskim

Zakład Indianistyki Instytutu Filologii Orientalnej jest spadkobiercą bardzo długiej tradycji nauczania sanskrytu na Uniwersytecie Jagiellońskim. Tradycja ta sięga roku 1860. W tym właśnie roku językoznawca profesor Bernard Jülg rozpoczął wykłady z sanskrytu, co można uznać za początek studiów indologicznych w Polsce. Jego dzieło kontynuował Jan Baudoin de Courtenay, który prowadził kursy sanskrytu w latach 1894–1898; później z kolei profesor Jan Rozwadowski wykładał sanskryt w latach 1899–1926.

W roku 1912 wykłady na uniwersytecie rozpoczął wybitny, przedwcześnie zmarły indolog Andrzej Gawroński, który stopień doktora uzyskał na Uniwersytecie w Lipsku, a w 1916 został profesorem Uniwersytetu Jagiellońskiego. Jego badania były związane ze źródłami dramatu sanskryckiego; był autorem polskiego podręcznika sanskrytu uzupełnionego antologią tekstów sanskryckich. Ta praca, wydana pośmiertnie w Krakowie w 1932 roku, jest do dzisiaj jednym z najbardziej popularnych podręczników sanskrytu stosowanych na polskich uniwersytetach.

Katedra Sanskrytu została otwarta w 1893 roku przez Leona Mańkowskiego, który kierował nią do 1906 roku, nie pozostawiając sukcesora. Dopiero w 1927 roku kierowanie Zakładem Sanskrytu rozpoczęła prof. Helena Willman-Grabowska. Zakres jej naukowych zainteresowań był bardzo szeroki. Zajmowała się nauczaniem sanskrytu, pali, prakrytów, języka tybetańskiego i języków drawidyjskich. Była wybitnym językoznawcą, ale też cenioną tłumaczką dzieł literatury sanskryckiej, np. zbiorów bajek *Wetalapanćawimśatika* (*Vetālapaṇcaviṃśatikā*), fragmentów *Kathasaritsagara* (*Kathāsaritsāgara*), fragmentów *Mahabharaty* (*Mahābhāraty*). Była także założycielką Towarzystwa Przyjaźni Indyjsko-Polskiej w Kalkucie i Bombaju. Jego honorowym prezydentem został Rabindranath Tagore.

W latach 1948–1973 Zakład Indianistyki notował przerwę w swoim istnieniu. Było to spowodowane okolicznościami politycznymi, a profesor Willman-Grabowska została usunięta z uniwersytetu. Zmarła w 1957 roku.

W 1973 roku Zakład został na nowo otwarty, a jego kierownikiem został prof. Tadeusz Pobożniak, uczeń prof. Willman-Grabowskiej. Wykładał sanskryt, wprowadził do programu język hindi, a jego badania naukowe dotyczyły także polskich Cyganów i ich języka, wielu języków indyjskich i irańskich, także awestyjskiego i literatury indyjskiej. Był też Tadeusz Pobożniak tłumaczem buddyjskiego

tekstu *Milindapañha* (*Milindapañha*) oraz sanskryckiego dramatu *Mricchakatika* (*Mṛcchakatikā*), wydane go drukiem w 2004 roku po opracowaniu przez Lidę Sudykę i Halinę Marlewicz. Tadeusz Pobożniak był też założycielem krakowskiego oddziału Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Indyjskiej oraz popularyzatorem wiedzy o cywilizacji indyjskiej, którą prezentował na wielu otwartych dla szerokiej publiczności wykładach. Zmarł w 1991 roku.

Po przejściu T. Pobożniaka na emeryturę funkcję kierownika Zakładu Indianistyki przejął mgr Józef Łączak, znakomity językoznawca i niezwykle inspirujący nauczyciel akademicki. W obszarze jego badań znajdował się sanskryt i języki drawidyjskie. Zakład przeżywał wtedy okres rozwoju, zwiększając liczbę pracowników i modyfikując program studiów. Autorem zarysu programu stanowiącego do dzisiaj podstawę, do której się odwołujemy, był właśnie Józef Łączak.

Po przedwczesnej śmierci Józefa Łączaka w 1989 roku kierownikiem Zakładu Indianistyki został dr Przemysław Piekarski, który sprawował tę funkcję w latach 1989–1997, przeprowadzając Zakład przez trudny okres po śmierci naszych doświadczonych nauczycieli. W roku 1997 kierownikiem Zakładu została dr Lidia Sudyka, sprawująca tę funkcję do 2007 roku, kiedy to kierowanie Zakładem przejęła dr hab. Marzenna Czerniak-Drożdżowicz.

Zakład Indianistyki w swojej długiej i niełatwej historii zdołał nie tylko przetrwać, ale także znacznie rozwinąć zarówno swoją ofertę dydaktyczną, jak i wzmocnić swoją podstawę badawczą. Pracownicy Zakładu to obecnie dwie doktor habilitowane, siedmiu doktorów i czworo magistrów. Prowadzą oni swoje badania niejednokrotnie w ścisłej współpracy z czołowymi ośrodkami indologicznymi na świecie. Należą do nich uniwersytet i Akademia Nauk w Wiedniu, uniwersytet w Leiden, uniwersytet w Oksfordzie, Uniwersytet La Sapienza w Rzymie, Uniwersytet Karola w Pradze, uniwersytet w Mediolanie, uniwersytety w Heidelbergu, w Oslo, w Helsinkach, Edynburgu, liczne uniwersytety w Indiach: w Delhi, Calicut, Punie, Hyderabadzie, Tirupati, Madrasie oraz École Française d'Extrême Orient w Pondicherry. Gośćmi Zakładu są regularnie badacze z tych ośrodków. Są nimi także wybitni poeci i pisarze tworzący w języku hindi: Aśok Vajpei, Kunwar Narain, Vishnu Khare, Teji Grover, Nirmal Varma.

Część badań pracowników Zakładu jest prowadzona w ramach międzynarodowych projektów badawczych, na przykład we współpracy z Akademią Nauk w Wiedniu, z uniwersytetami w Oksfordzie, w Leiden, w Mediolanie. Zakład Indianistyki uczestniczy także w czwórporozumieniu ośrodków indologicznych w Warszawie, Krakowie, Pradze i Mediolanie. Część badań pracowników i doktorantów Zakładu jest prowadzona również w ramach międzynarodowych stypendiów badawczych oraz grantów MNiSW.

Pracownicy Zakładu uczestniczą także w pracach kilku zespołów badawczych, Zespołu Literatur i języków Azji Południowej (od 2010 roku Zespołu: Studia nad Azją Południową), Zespołu Tradycji Intelktualnych Orientu (od 2010 roku grupa badawcza w ramach Zespołu: Studia nad Azją Południową), Zespołu Przekłado-

znawczego (od 2010 roku Zespołu: Literatury Orientalne – teoria i pragmatyka przekładu), Zespołu Indii Południowych i Azji Południowo-Wschodniej (od 2010 roku grupa badawcza w ramach Zespołu: Studia nad Azją Południową).

Do głównych obszarów badań w działalności Zakładu Indianistyki należą kultury literackie Półwyspu Indyjskiego i Azji Południowej, tradycje literackie sanskrytu, hindi, urdu oraz języków południa Indii, zagadnienia językoznawstwa historycznego i porównawczego języków Indii, problemy teoretyczno-literackie w literackich kulturach Indii i Azji Południowej, cywilizacja Indii i Azji Południowej w świetle źródeł pisanych, tradycje religijne i kanony tekstów religijnych Półwyspu Indyjskiego, historia i historiografia Indii w kontekście makroregionu Azji Południowej, sztuka Indii, teoria i praktyka przekładów literackich z literatur indyjskich, problemy współczesnych literatur indyjskich, badania terenowe dotyczące współczesnych postaci tradycji literackich i religijnych Indii Południowych i Azji Południowej.

Swoje badania pracownicy Zakładu Indianistyki prowadzą w ramach kilkunastu projektów badawczych Są wśród nich między innymi następujące projekty:

- Kontynuacja i zmiana w tradycjach literackich Azji Południowej. Część I: Akaszara śloka jako historyczna instytucja trwania literackiej kultury sanskrytu w obliczu współistnienia rywalizujących form kształtowania tożsamości społecznej w pld. Indiach – projekt był realizowany z grantu Ministerstwa Edukacji i Nauki oraz środków UJ. Wykonawcy: L. Sudyka, C. Galewicz.
- Studies in the Pancaratra Vaishnava Literature – projekt realizowany we współpracy z Austriacką Akademią Nauk w Wiedniu. Wykonawcy: M. Czerniak-Drożdżowicz, E. Dębicka.
- Tāntrikābhīdhānakośa. The Dictionary of Technical Terms from Hindu Tantric Literature – projekt realizowany we współpracy z Austriacką Akademią Nauk w Wiedniu. Wykonawcy: M. Czerniak-Drożdżowicz.
- Projekty dotyczące badań nad współczesną literaturą hindi prowadzone przez R. Czekalską i A. Kuczkiewicz-Fraś.
- Projekty dotyczące badań językoznawczych nad językami hindi i urdu prowadzone przez A. Kuczkiewicz-Fraś.
- Tradycje Intelektualne Orientu/Porównawcza Historia Praktyk Intelektualnych – projekt prowadzony we współpracy z grupą badawczą. Les Mondes lettrés (CNRS) Paryż. Wykonawcy: C. Galewicz, L. Sudyka, I. Milewska, M. Czerniak-Drożdżowicz.
- Bhaṭṭoji Dīkṣiṭa's Sanskrit grammar, its reception and critique: a data base study on knowledge transmission and innovation in 17th and 18th century India. Wykonawcy: C. Galewicz.
- A Critical Edition, Translation and Analysis of Selected Chapters of the Pancaratrika Vaisnava Scripture Jāyakhyaśamhitā – projekt finansowany z grantu MNiSW. Wykonawcy: M. Czerniak-Drożdżowicz, A. Sanderson (Oxford).

- The Role of the Pancaratra Tradition in the Contemporary Religious Practice of the South Indian Vaishnavas – projekt realizowany w ramach The Andrew Mellon Fellowship oraz grantu badawczego MNiSW. Wykonawca: M. Czerniak-Drożdżowicz.
- „Żyjące biblioteki” Azji Południowej. Prowadzący: C. Galewicz.
- Multimedialna (mini)Biblioteka Źródeł Orientalnych. Prowadzący: C. Galewicz.
- Indologia krakowska: ludzie i miejsca. Wykonawcy: I. Milewska, C. Galewicz.
- A Commentator in the Service of the Empire: Life and Work of Sayanacarya. Wykonawca: C. Galewicz.
- Relation of the School of Ramanuja to the Tradition of Advaita Vedanta and the Tradition of Pancaratra – projekt realizowany we współpracy z Austriacką Akademią Nauk w Wiedniu. Wykonawcy: H. Marlewicz, A. Nitecka.

Od 1995 roku Zakład Indianistyki wydaje czasopismo (od 2000 rocznik), w języku angielskim zatytułowane „Cracow Indological Studies”, które ma już szerokie, międzynarodowe grono współpracowników i znaleźć je można w najważniejszych bibliotekach indologicznych na całym świecie. Znajduje się ono także na ministerialnej liście czasopism punktowanych; dotychczas ukazało się jedenaście tomów.

Wśród ważniejszych wydarzeń w ostatnich latach istnienia Zakładu można wymienić liczne międzynarodowe konferencje naukowe, wśród nich:

- W 1993 roku International Conference on Sanskrit and Related Studies w 100. rocznicę powstania Katedry Sanskrytu.
- W 2001 roku International Conference on Indian Studies w 10. rocznicę śmierci T. Pobożniaka.
- W latach 2001–2003 serię International Seminars Translating Worlds odbywających się w Krakowie i Delhi (koordynowane przez R. Czekalską).
- Od 2003 roku międzynarodowe seminaria odbywające się w ramach prac Zespołu Badawczego Intellectual Traditions of the East and Comparative History of Intellectual Practice (koordynowane przez C. Galewicza).
- W 2005 roku International Seminar Love and Nature in Kavya Literature (koordynowane przez L. Sudykę).
- W 2007 roku – seminarium zorganizowane przez prof. Lidę Sudykę we współpracy z Akademią Muzyczną w Krakowie, które dało indologom i szerszej publiczności możliwość zapoznania się z najstarszą tradycją teatralną Indii – kudijattam.
- W 2009 roku – Seminarium Future of Indology (koordynowane przez I. Milewską).

To tylko kilka z ważniejszych wydarzeń, było ich bowiem znacznie więcej.

Zakład Indianistyki oferuje studentom naukę w dwóch głównych specjalnościach – sanskrytologicznej i hindystycznej. Obecnie kontynuujemy aż do wyga-

szenia program pięcioletnich studiów magisterskich, co roku przyjmujemy 20–25 studentów na studia trzyletnie licencjackie, a od przyszłego roku akademickiego (2010/2011) będziemy przyjmować pierwszych studentów na dwuletnie studia uzupełniające magisterskie obu specjalności. Wspomnieć tu wypada, że nowy system studiów dwustopniowych budzi wiele kontrowersji i nie jesteśmy przekonani o jego zasadności w wypadku naszej dyscypliny, mimo to staraliśmy się skonstruować możliwie najlepsze i spójne programy na obu stopniach. Dopiero jednak ich praktyczna weryfikacja wykaże, na ile spełniają swoje zadanie; być może pierwsze doświadczenia z pełnym systemem dwustopniowym pozwolą na ewentualną weryfikację programów.

W programie studiów II stopnia (magisterskich) rozszerzamy naszą ofertę dydaktyczną o języki drawidyjskie, co będzie nawiązaniem do badań naszych nauczycieli, prof. Willman-Grabowskiej i Józefa Łączaka. Już od dwóch lat prowadzimy nieobowiązkowy kurs języka tamilskiego, cieszący się dużym zainteresowaniem studentów i pracowników, co świadczy o słuszności naszej decyzji dotyczącej rozszerzenia oferty dydaktycznej.

Nasza oferta dydaktyczna jest też rozszerzana i urozmaicana dzięki wykładom licznych gości, głównie ze współpracujących z nami ośrodków indologicznych, także z Indii. W II semestrze roku akademickim 2008/2009 gościliśmy jako *visiting professor* profesora C. Rajendrana z uniwersytetu w Calicut (Kerala). Dzięki jego wykładom studenci mieli okazję poznać bliżej literatury południa Indii oraz uczestniczyli w kursie języka malajalam. Wśród uczących języka hindi od kilkunastu już lat jest także *native speaker* tego języka, mgr Umesh Nautiyal.

Studenci Zakładu Indianistyki mają także możliwość korzystania ze stypendiów zagranicznych. Zakład współpracuje bowiem w ramach programu Socrates/Erasmus z uniwersytetami w Wiedniu, Leiden, Rzymie, Tybindze, Mediolanie, Pradze, Lozannie. Studenci starszych lat mogą też korzystać ze stypendiów w Indiach, przyznawanych corocznie i fundowanych przez rząd indyjski, oraz Indian Council for Cultural Relations. Mają w związku z tym okazję podjęcia w Indiach studiów zarówno w zakresie języka hindi i sanskrytu, jak i w dziedzinie szeroko rozumianej kultury Indii.

Przy Zakładzie Indianistyki działa koło naukowe studentów indianistyki, które wydaje też własne czasopismo. Pod opieką pracowników Zakładu są obecnie prowadzone prace nad czterema rozprawami doktorskimi.

Informacje przedstawiające sylwetki naukowe pracowników, prowadzone przez nich badania oraz liczne publikacje, a także wszelkie inne informacje dotyczące Zakładu Indianistyki i jego dydaktyki znaleźć można na stronie Zakładu (<http://www.flg.uj.edu.pl/ifo/ind/>), do której odwiedzania serdecznie zapraszamy.